

## N:o 65.

Ank. till Riksd. kansli den 15 maj 1907 kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 21 § grufvestadgan den 16 maj 1884.*

I proposition, n:o 119, af den 27 sistlidne mars, hvilken blifvit af båda kamrarna till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

## Lag

**om ändrad lydelse af 21 § i grufvestadgan den 16 maj 1884.**

Härigenom förordnas, att 21 § i grufvestadgan den 16 maj 1884 skall erhålla följande ändrade lydelse:

För inmutad fyndighet skall, då fyndigheten är blottad och prof å malmen erhållits, ett visst utmål anvisas, innefattande det utrymme på marken, hvarinom grufägaren sedermera har rätt att med andras uteslutande arbetet bedrifva, såväl ofvan som under jord.

Har fyndighetens undersökning skett medelst diamantborrning eller annat dylikt borrhningsarbete, skall, ändå att fyndigheten ej blifvit blottad,

*Bih. till Riksd. Prot. 1907. 7 Saml. 60 Häft. (N:o 65).*

utmål anvisas, där inmutaren företer prof å malmen, upptaget vid borrhning, som inom det inmutade området ägt rum i närvaro af bergmästaren eller af denne utsedd sakkunnig man, samt inmutaren tillika minst fjorton dagar innan sagda borrhning företagits därom underrättat jordägaren i den ordning, 13 § stadgar för delgifvande af mutsedel, så ock, inom skälig tid före utmålsförrättningen, på begäran af jordägaren till denne utlämnat prof å malmen och låtit honom taga del af magnetisk karta, som kan vara öfver fyndigheten upprättad.

Så snart det arbete å fyndigheten, som, efter hvad ofvan är sagdt, erfordras för utmåls anvisande, blifvit utfördt, vare inmutaren pliktig anmäla sig hos bergmästaren för utmåls erhållande. Det arbete skall vara af inmutaren fullgjordt och ansökning om utmål till bergmästaren ingifven sist inom tre år från mutsedelns utfärdande, allt vid påföljd af inmutningsrättens förlust; ägande dock bergmästaren, på ansökning af inmutaren, att, där arbetet i följd af särskilda naturförhållanden lämpligen icke kan inom sagda tid fullgöras, medgifva förlängd tid af högst två år för arbetets utförande.

Hvad i denna paragraf är stadgadt gälle äfven då sönad grufva, för hvilken utmål förut varit lagdt, å nyo inmutas.

---

Angående tillkomsten af föreliggande lagförslag får utskottet erinra, hurusom Riksdagen i skrifvelse den 7 april 1904 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor utmål för inmutad malmfyndighet kunde tilldelas inmutare på grund allenast af fyndighetens undersökning medelst diamantborrning, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda. Öfver denna framställning har kommerskollegium, efter bergmästarnas i riket och fullmäktiges i järnkontoret hörande, afgifvit inforordadt utlåtande. Härefter hafva handlingarna i ärendet för vinnande af ytterligare utredning öfverlämnats till sakkunnige, hvilka tillkallats att inom justitiedepartementet biträda med utredning af annan fråga inom gruflagstiftningens område. Dessa sakkunnige hafva upprättat förslag till ändrad lydelse af 21 § grufvestadgan, öfver hvilket förslag kommerskollegium, efter att ånyo hafva hört bergmästarne och nämnda fullmäktige, afgifvit utlåtande.

Vid föredragning af detta ärende i statsråd den 8 februari innevarande år yttrade chefen för justitiedepartementet efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet följande:

»Såsom skäl för den ifrågasatta lagändringen har hufvudsakligen anförts, att diamantborrningen, som först efter utfärdandet af 1884 års grufvestadga i vårt land kommit till en mera allmän användning vid undersökning af malmfyndigheter, beträffande vissheten om malmens förekomst och beskaffenhet lämnade fullt så goda resultat som fyndighetens blottande, hvilket arbete enligt 21 § grufvestadgan utgjorde en ovillkorlig förutsättning för erhållande af utmål, samt att den nya metoden medförde särskilda fördelar, då mäktiga jordlager täckte berggrunden eller malmen befunno sig på större djup, i hvilka fall afsänkning af schakt kunde vålla betydande svårigheter, kostnader och tidsutdräkt, äfvensom då schaktsänkning icke erfordrades för själfva grufarbetet till följd däraf, att malmen vore tillgänglig från äldre schakt inom angränsande utmål.

Giltigheten af hvad sålunda framhållits synes vara ådagalagd genom den i ärendet åstadkomna utredning; och, då ej heller någon olägenhet blifvit påvisad såsom följd af en lagändring i den föreslagna riktningen, anser jag mig kunna tillstyrka, att undersökning af en fyndighet genom diamantborrning varder i fråga om rätten att erhålla utmål likställd med fyndighetens blottande.

Härvid böra dock, på sätt Riksdagen framhållit, för tillgodoseende af jordägarens intresse att erhålla säker kännedom om resultatet af företagen diamantborrning, föreskrifter meddelas i afseende å offentlighet och kontroll vid arbetets utförande. I fråga om innehållet i de sålunda erforderliga stadgandena hafva de sakkunniga, med instämmande af kommerskollegium, föreslagit, att, på det jordägaren må erhålla tillfälle att närvara vid borrhningsarbetet, inmutaren skall därom underrätta jordägaren inom tid och på sätt, som för delgifvande af mutsedel gäller, att borrhning för erhållande af malmprof, afsedt att företes vid utmålsförrättningen, skall verkställas i närvaro af två ojäfviga män, hvilka skola afgifva intyg om borrhningen, samt att jordägaren skall vara berättigad att erhålla prof å malmen äfvensom, därest magnetisk karta öfver fyndigheten upprättats, att taga del af sådan karta. Mot hvad sålunda föreslagits torde i hufvudsak icke annat vara att erinra, än att, för åstadkommande af mera betryggande kontroll, borrhningen bör ske i närvaro af bergmästaren eller sakkunnig man, som af honom utsetts.

Lika med de sakkunniga anser jag de nya stadgandena böra erhålla tillämpning ej blott med afseende å sådan borrhning, vid hvilken diamanter användas såsom skärande verktyg, utan äfven å annan borrhning, som är jämförlig med diamantborrning.

Därest utmål för inmutad fyndighet anvisats utan att fyndigheten blifvit blottad, blifver visserligen jordägaren skyldig att med inmutaren

deltaga i kostnad, som sedermera kan uppstå för fyndighetens blottande — en kostnad, som inmutaren enligt nu gällande lag i regel får ensam vidkännas. Att, såsom en bergmästare hemställt, i anledning häraf vidtaga ändring jämväl i grufvestadgans bestämmelser om arbetskostnadernas fördelning mellan inmutare och jordägare lär emellertid ej vara nödigt, om hänsyn toges till hvad kommerskollegium i denna fråga anført angående nu brukliga grufbrytningsmetoder och möjligheten för jordägaren att till ett obetydligt belopp inskränka sitt deltagande i nämnda kostnader.»

Sedan förslaget undergått grundlagsenlig granskning i högsta domstolen, har detsamma i anledning af därvid framställda anmärkningar ånyo blifvit öfversedt.

---

Mot lagförslaget, sådant detsamma blifvit genom propositionen framlagdt, har utskottet icke funnit anledning till anmärkning; och hemställer utskottet alltså,

att förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 maj 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

---

### Reservation:

af herrar *Zetterstrand*, *C. P. Jansson* i Edsbäcken, *Lindhagen*, *B. P. Ersson*, *Nordin*, *Forsberg* och *C. Olsson* i Viken, hvilka ansett, att föreliggande proposition ej måtte af Riksdagen bifallas.

Till stöd härför har anförts särskildt af herr *Zetterstrand*, med hvilken herrar *B. P. Ersson*, *Nordin*, *Forsberg* och *C. Olsson* i Viken instämt:

»I anslutning till Riksdagens uttalande i skrifvelse af den 7 april 1904 finner jag lagändringar böra vidtagas i syfte att på sätt i proposi-

tionen föreslagits förenkla tillvägagångssättet vid utmålsläggningar. Emellertid böra enligt min mening dessa förenklingar icke så anordnas, att de ställa jordägaren i en sämre ställning än nu är fallet. Sålunda håller jag före, att i sammanhang med ändring af nu föreliggande § i grufvestadgan andra ändringar i samma stadga böra vidtagas, gående ut därpå, att jordägaren såsom hittills fritages från deltagande i alla kostnader för fyndighets blottande, oafsedt att därför erforderliga arbeten efter diamantborrningsens legaliserande komma att verkställas först efter utmålsläggningen. Ett fullständigt af förslaget i denna riktning läser väl lämpligen kunna ske i sammanhang med den omarbetning af grufvestadgan, som i vissa delar läser skola ske redan före nästa riksdag i och för meddelande af nya bestämmelser rörande inmutningsrätten å kronojord i riket eller dess norra delar.

Med föranledande häraf finner jag mig manad att, churu jag delar hufvudsyftet med propositionen, hemställa, att föreliggande proposition ej måtte af Riksdagen bifallas.»

och särskildt af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *C. P. Jansson* i Edsbäcken instämt:

»Det är visserligen sant, att Riksdagen år 1904 begärde ett öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor utmål för inmutad malmyndighet kunde tilldelas inmutare på grund allenast af fyndighetens undersökning medelst diamantborrning. Detta skedde i anledning af motion, väckt af borgmästaren Lundberg i Sala och föranledd af högsta domstolens dom den 28 september 1903, hvarigenom förklarats, att förutsättningen för utmåls läggande eller fyndighets blottande icke vore för handen, då fyndigheten endast blifvit nådd genom diamantborrhål.

Klart är också, att det icke ligger något särskildt intresse i att föranleda onödiga kostnader för malmens undersökning. Kan detta ske enkla och billigare genom diamantborrning är sådant förfarande gifvetvis att föredraga. Denna hänsyn var det, som föranledde Riksdagen att begära en undersökning af motionens syfte.

Men saken har äfven en annan sida, som man ej tänkte på vid förenämnda riksdagsbesluts fattande och hvilken på grund af de gångna årens erfarenheter framträder allt bjärtare. Genom utmålsläggning förvärfvas enligt gällande grufslagstiftning *äganderätt* till malmfyndigheter. Ett sådant förvärf särskildt till fyndigheter på större djup underlättas utan tvifvel i hög grad, genom att utmål kan få erhållas medelst malmens blottning genom diamantborrning.

Denna ovillkorliga rätt, som staten genom sin lagstiftning förläna hvem som helst att vinna äganderätt för all framtid till malmfyndigheter, var nog på sin plats i äldre tider. De dåliga kommunikationerna och de ofullkomliga tekniska hjälpmedlen utgjorde ett naturligt värn mot rofbrytning. Annorlunda te sig sakerna nu för tiden. Man finner också därför, huru angelägenheten att bevara malmtillgångarna åt hela landet och det allmänna allt mer gör sig gällande. Hand i hand med en dylik uppfattning gå äfven famlande ansatser till motsvarande ändringar i grufslagstiftningen. Dylika symptom äro 1889 års författning, hvarigenom kronan förbehöll sig jordäganderätt till malmfyndigheter å kronojord, samt ännu mer de senare årens förbud tills vidare mot all inmutning å kronojord inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Den stora vikt, som fästs vid, att staten kom i besittning af de stora malmfälten i Kiruna och Gellivare, pekar i samma riktning. Och ett ytterligare vittnesbörd äro de vid årets riksdag väckta motionerna om en inventering af landets samtliga malmtillgångar.

Att under sådana förhållanden slå in på åtgärder i motsatt riktning i ändamål att gifva den gammalmodiga grufslagstiftningen ökad förmåga att med äfventyrande af det allmännas förenämnda intresse ytterligare tillgodose den enskilda spekulationen, kan knappast anses välbetänkt. Något hinder att undersöka malmfyndighet med diamanthoppning hvarken kan eller bör uppställas. Men att staten på det föreslagna sättet skall bereda enskilda nya möjligheter att lägga sig till med äganderätt till ännu ej exploaterade malmfyndigheter inom landet, synes vara föga tidsenligt.

Målet måste som sagdt snarare blifva, att staten här, liksom mångenstädes i utlandet, söker blifva ägare till grufvorna eller åtminstone inslår på den vägen att medgifva ett begränsadt tillstånd till grufvors bearbetande genom koncession. I hvarje fall synes en lagstiftning af ifrågavarande slag ej böra få komma till stånd förrän äfven de synpunkter, som ofvan utvecklats, kommit under öfvervägande, hvilket hitintills icke skett.

Uti sitt utlåtande i det nu förevarande ärendet slutar ock kommerskollegium med, att 'en revision af grufvestadgan är af omständigheterna påkallad'. Under arbetet därmed är det väl af vikt, att äfven ofvan angifna synpunkter i fråga om den riktning, i hvilken en revision bör gå, komma till tals, något som nog ej heller lär kunna undvikas. Det synes då ligga reson i den af en bergmästare till skillnad från kollegium i ärendet häfdade uppfattningen, att den nu ifrågasatta lagändringen 'väl ej vore af så brådskande natur, att den behöfver föregå en nödig allmän revision af grufvestadgan'. Är det sedan dessutom så, som en annan bergmästare upplyser, nämligen att 'enligt erfarenheter från de sista åren är

inmutaren ofta representant för kapitalstarka utländska bolag, hvilka själfva bilda bolag med svenskt namn och under svensk styrelse', så bör ett sådant förhållande ej heller kunna gifva ökad styrka åt någon benägenhet att förhasta sig med en lagändring i det angifna afseendet.»

---

Herrar *Hedenstierna* och *Widén* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, och herr *Akerlund*, att han icke deltagit i den slutliga handläggningen därpå.

---